

Nettiäänestäminen

Tasapainoilua demokratian edistämisen
ja luottamuksen välillä

Online Voting Leadership Series – Finland Seminar, Espoo 17.5.

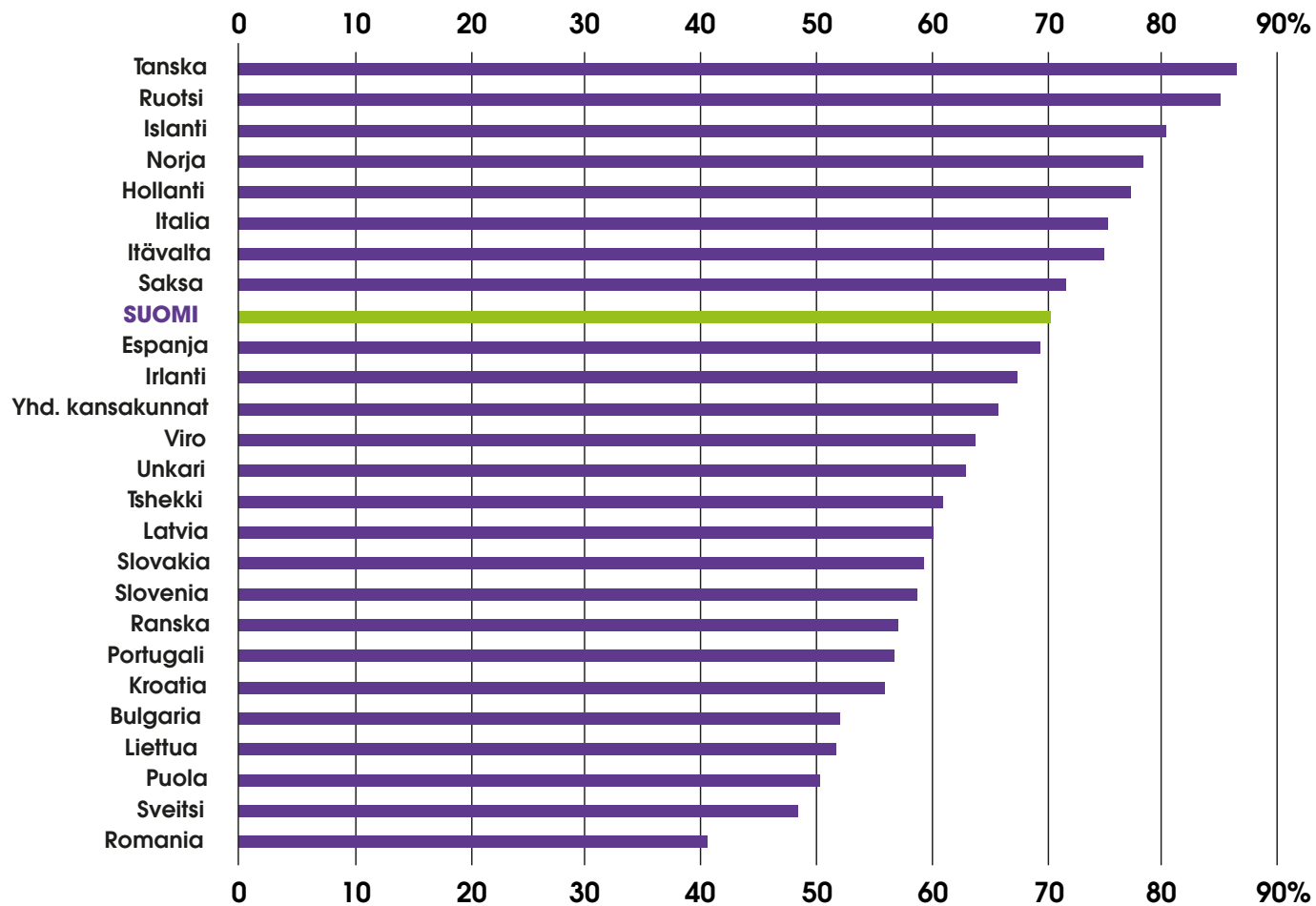
Jussi Westinen, tutkija (VTT)

12.9.2017

Nettiäänestämistä on kokeiltu varovaisin askelin

- Euroopassa mm. Norjassa, Iso-Britanniassa ja Hollannissa on ollut nettiäänestämiskokeiluja
  - Ranskassa nettiäänestysmahdollisuus helpottamassa ulkomailla asuvien äänestämistä ja Sveitsissä lisäksi käytössä kansanäänestyksissä
  - Useissa maissa selvitetty mahdollisuutta, mutta vaalivapaus ja -salaisuus sekä tietoturvariskit ovat painaneet vaakakupissa eniten
  - Viime vuosina kyberhäirintä noussut suureksi kysymykseksi
  - Vain Virossa nettiäänestys käytössä tällä hetkellä kaikissa vaaleissa
  - Äänestysprosentti noussut Virossa nettiäänestämisen käyttöönoton jälkeen
- **Ei ole kuitenkaan yksiselitteistä tutkimustietoa siitä, johtuuko kasvu poliittisista tilannetekijöistä vai uudesta äänestämismuodosta**

Äänestysinto on Suomessa kohtuullisen hyvällä tasolla

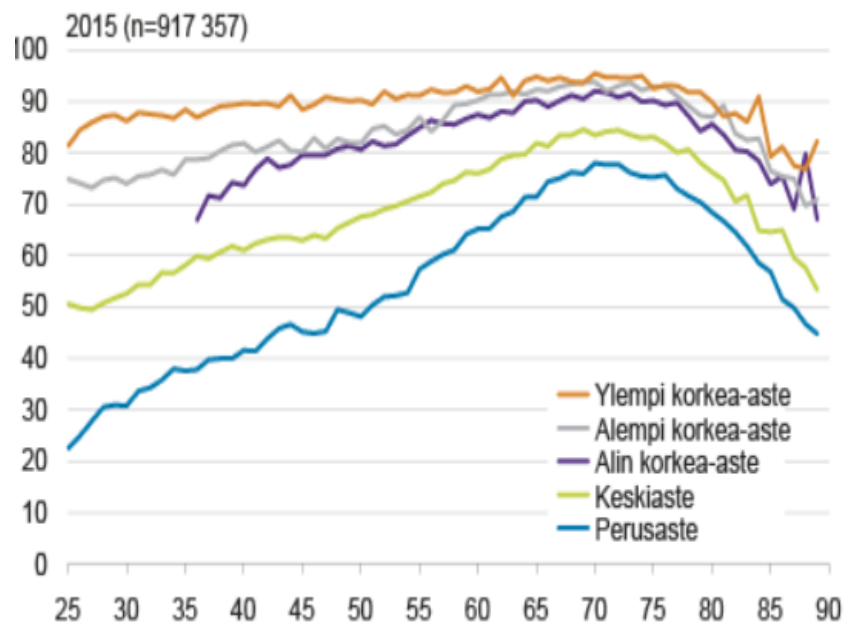
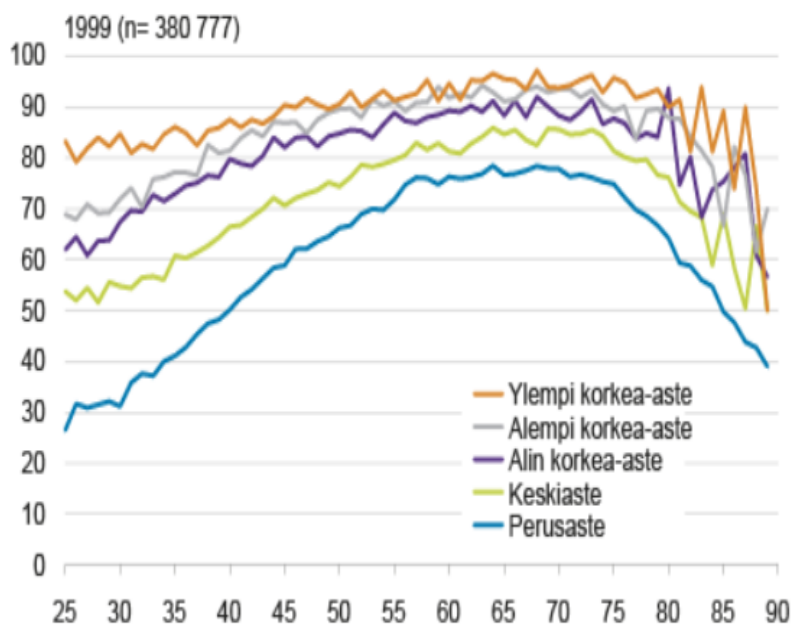

Ketkä eivät äänestä?

- Matalasti koulutetut, työttömät, eri tavoin yhteiskunnan laitamilla olevat (köyhyys, sairaudet)
- Poliitiikkaan pettyneet ja kiinnittymättömät, politiikasta kiinnostumattomat ja siitä huonosti perillä olevat (tietotaso)
- Erityisesti nuoret, joilla on edellä mainittuja ominaisuuksia

Äänestäminen eriytyy koulutustason mukaan erityisesti nuorten keskuudessa

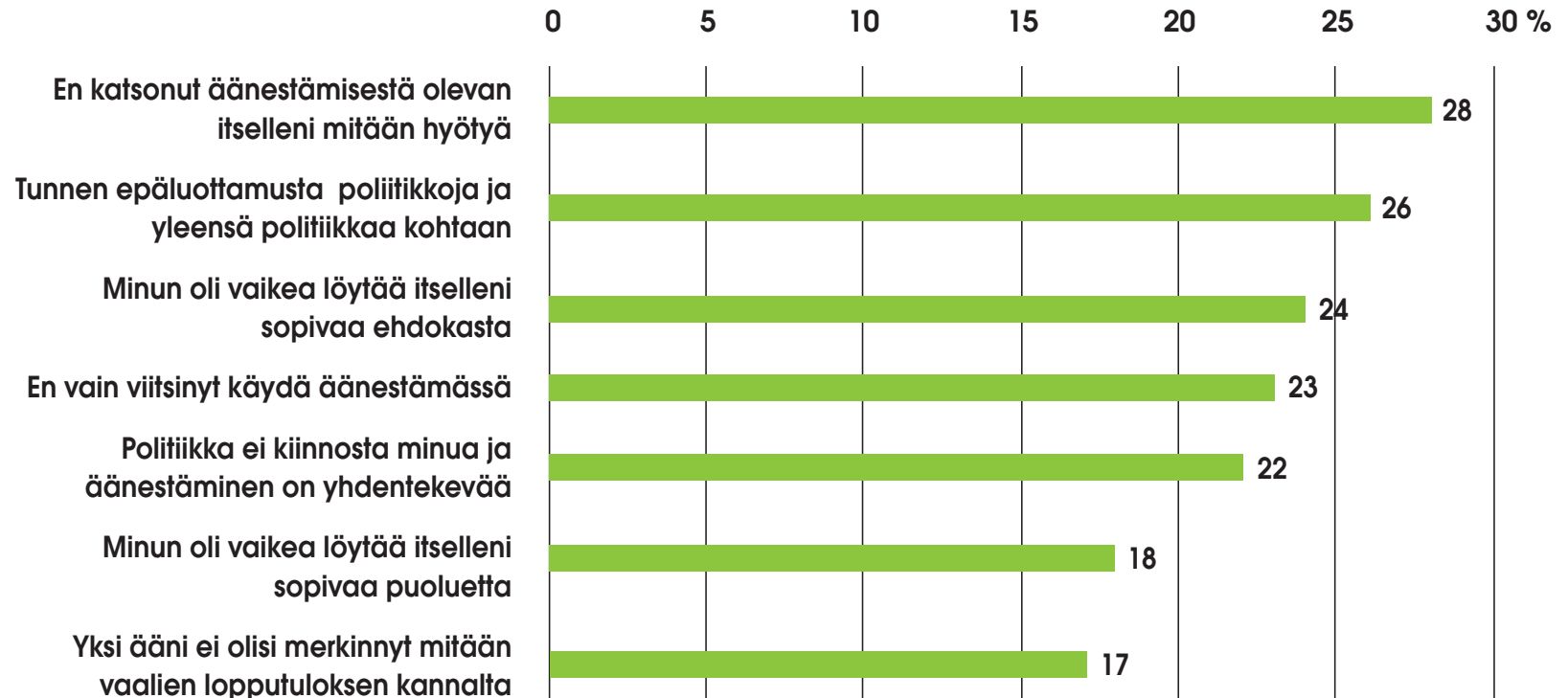
Äänestysprosentti iän ja koulutusasteen mukaan

Lähde: Lahtinen, Wass ja Erola 2017, 16

Äänestämättömyyden taustalla on epäluottamusta, viitseliäisyyden ja kiinnostuksen puutetta sekä valinnan vaikeutta

Missä määrin seuraavat syyt vaikuttivat siihen, että et käynyt äänestämässä vuoden 2015 vaaleissa?
"tärkeä syy" (%) (N=280). Vuoden 2015 eduskuntavaalitutkimus

Voidaanko äänestämättömyyden syihin vaikuttaa nettiäänestämällä?

Äänestämättömyyden syyt, jotka voisivat vähentyä nettiäänestämällä (vuoden 2015 eduskuntavaalitutkimus)

- "En vain viitsinyt käydä äänestämässä"
- "En voinut käydä äänestämässä työesteen tai matkan vuoksi"
- "En voinut käydä äänestämässä sairauden tai vamman vuoksi"

Muita?

- Äänestyspaikkojen määrä on vähentynyt Suomessa voimakkaasti 2000-luvulla, voisiko nettiäänestäminen aktivoida syrjäisimmillä seuduilla?

Madaltaisiko nettiäänestys nuorten kynnystä äänestää?

- Nuoret seuraavat muita enemmän yhteiskunnallisesti suuntautuneita keskusteluita sosiaalisessa mediassa, katsovat politiikkaan liittyviä videoita sekä seuraavat some-kampanjoita
- Oma aktiivisuus – sisällön tuottaminen, osallistuminen keskusteluihin kuitenkin hyvin vähäistä
- 7 prosenttia alle 30-vuotiaista vastaajista on itse aktiivisia yhteiskunnallisissa keskusteluissa somessa ja puolet ei seuraa lainkaan niitä
- Nettipohjainen osallistuminen on aktivoinut pääosin niitä, jotka ovat muutenkin aktiivisia. Pätee niin koko väestöön kuin nuoriin

→ Kasautuuko osallistuminen niille, jotka ovat jo kiinnittyneitä yhteiskuntaan?

Nuorilla ei ole riittävästi tietoa äänestyspäätöksensä tueksi

– vaikeuksia löytää sopivaa puoluetta ja ehdokasta

- Nuorten (alle 30-vuotiaat) syyt äänestämättömyyteen ovat samankaltaisia niin kunta- kuin eduskuntavaaleissa (aineistot: nuorisobarometri 2013, eduskuntavaalitutkimus 2015)
- Nuorilla on muita enemmän vaikeuksia löytää sopivaa puoluetta ja ehdokasta. Nuoret kokevat muita useammin, ettei heillä ole riittävästi tietoa äänestyspäätöksensä tueksi

→ **Nettiäänestys ei itsessään pureutuisi nuorten tärkeimpiin äänestämättömyyden syihin**

Suomi on korkean luottamuksen yhteiskunta

- Suomi kuuluu Euroopan kärkimaihin ihmisten välisessä luottamuksessa (sosiaalinen luottamus)
- Suomalaiset ovat kärkipäässä myös poliittisessa luottamuksessa

→ **Edustuksellisen demokratian peruspilareihin – parlamenttiin, hallitukseen, puolueisiin ja poliitikkoihin – luotetaan vain muutamissa maissa enemmän kuin Suomessa**

- Myös luottamus oikeusjärjestelmään ja viranomaisiin on korkealla tasolla

Luottamus vaalien toimivuuteen ja vaalitulokseen

- Vapaaehtoisiin vaalitoimitsijoihin perustava järjestelmä toiminut pääpiirteittäin Suomessa erittäin hyvin

Poikkeuksia:

- Sähköisen äänestämisen kokeilu 2008: oikeuden päätöksellä uusitut vaalit
- Kuntavaalit 2017: äänijärjestelmän testaus, virheellinen äänten kirjaaminen
- Ääntenlaskentajärjestelmien toimivuus avainasemassa

Yhteiskunnassa kytee pettymys politiikkaan – ääntenlaskennassa ei varaa epäonnistua

- Vaikka poliittinen luottamus on Suomessa korkealla tasolla, politiikkavastainen mieliala on yleistä (Eduskuntavaalitutkimukset, puoluebarometrit)
- Puolueiden ja poliitikoiden ei koeta saavan mitään aikaan
- Yhteiskunnan koetaan eriarvoistuneen voimakkaasti
- Poliitikoilla ei uskota olevan ymmärrystä tavallisten ihmisten ongelmista

→ **Tässä ilmapiirissä voi olla vaikeaa edistää nettiäänestämistä, joka ei itsessään ratkaise eriarvoisuuden ongelmia ja joka sisältää riskejä luottamuksen heikkenemisestä poliittiseen järjestelmään**

Mistä nettiäänestykselle kokeilualusta?

- Nuorisovaalit voisivat toimia optimaalisena kokeilualustana nettiäänestämiseksi
- Allianssi toteuttaa nuorisovaalit koululaisille (alle 18-vuotiaille) valtakunnallisten vaalien yhteydessä
- Vertailukohta aikaisempiin vaaleihin – saako nettiäänestämisen mahdollisuus nuorisoa liikkeelle?
- Jos vaalit joutuisivat hakkeroinnin tms. kohteeksi, vaikutukset eivät olisi likimainkaan niin dramaattisia kuin vaaleissa, joissa oikeasti valitaan päättäjiä.
- Lisähyöty: nuorisovaalit voisivat jopa osoittaa tietojärjestelmän heikkoja kohtia – järjestelmän altistaminen hyökkäyksille

Mikä on oleellista demokratian kannalta?

- Äänestämisen helppous?
- Äänestysprosentti?
- Hyvin informoitu äänestyspäätös
- Äänestysaktiivisuuden jakautuminen tasaisesti eri kansalaisryhmien kesken?
- Osallisuuden kokeminen, kuuluminen osaksi yhteiskuntaa?